

SOCIJALNA POLITIKA HRVATSKE I EUROPSKA SOCIJALNA POVELJA

Prof. dr. sc. Vlado Puljiz

11.11.2011.g. Izlaganje na Konferenciji „50 godina Europske socijalne povelje: dostignuća i socijalni izazovi pred Hrvatskom i Europom”, u organizaciji udruge PRAGMA, www.udruga-pragma.hr.

DETRMINANTE EUROPSKOG SOCIJALNOG MODELA

Europski i drugi modeli socijalne organizacije

Dva stupa europske socijalne organizacije:

- stup proizvodnje i potrošnje: okvir – tržište
- stup socijalne zaštite: okvir - državna redistribucija dohotka

Dvije temeljne filozofije socijalne zaštite u Europi:

- socijalno osiguranje zaposlenih i članova njihovih obitelji – financiranje doprinosima (bismarckovski pristup)
- socijalna zaštita svih građana – financiranje porezima (beveridgeanski pristup)

Danas su u europskim zemljama prisutne različite kombinacije bismarckovskog i beveridgeanskog modela socijalne zaštite

SOCIJALNA DRŽAVA, SOCIJALNA PRAVA I SOCIJALNA POLITIKA

- *Socijalna država* – ona država koja je na sebe preuzela jamstvo osiguranja osnovnih egzistencijalnih uvjeta svojih građana
- *Socijalna prava* – norme koje reguliraju društvenu redistribuciju dohotka s ciljem ostvarivanja socijalne solidarnosti i socijalne kohezije u društvu
- *Socijalna politika* – ukupnost državnih mjera usmjerenih na prevladavanje socijalnih rizika i drugih socijalnih problema

O PRIRODI I IZVORIMA SOCIJALNIH PRAVA

- *Podjela na generacije prava (T. H. Marshall): građanska, politička, socijalna i ekonomska*
- *Osnovne razlike između građanskih i političkih na jednoj te socijalnih i ekonomskih prava na drugoj strani*
- *Tendencija integracije različitih kategorija ljudskih prava; naglašavanje njihove nedjeljivosti u novijim dokumentima i praksi europskih sudova; u središtu ljudskih prava je dostojanstvo čovjeka, koje ima više dimenzija*
- *Dva osnovna izvora socijalnih prava: nacionalni i nadnacionalni (OUN, specijalizirane organizacije, Vijeće Europe, Europska unija)*

EUROPSKA SOCIJALNA POVELJA

- Vijeće Europe (1949.) – glavni promotor i zaštitnik ljudskih prava
- Europska konvencija o ljudskim pravima (1950.)
- Europska socijalna povelja 1961. (1965.) (potpisana u Torinu)
- Tri protokola Europskoj socijalnoj povelji (1988., 1991., 1995.)
- Europska socijalna povelja (revidirana) 1996. (1999.) (potpisana u Strasbourgu)
- Sadržaj i osnovne intencije Europske socijalne povelje (dvije razine: deklaratorna i konkretna); utjecaj na dokumente Europske unije
- Ratifikacija, izvještavanje i sustav nadzora primjene Europske socijalne povelje

HRVATSKA: NASLJEĐE SOCIJALNE POLITIKE I SOCIJALNIH PRAVA

- Prvi socijalni zakoni u doba Austro – Ugarske (bismarckovsko porijeklo)
- Zaostajanje u razvoju između dva svjetska rata; rudimentarno razvijena socijalna prava
- Socijalna politika u doba socijalizma – “devijantna modernizacija”, “socijalni automatizam”, postupno priznavanje socijalnih problema
- Socijalna prava ispred građanskih i političkih prava; ona legitimiraju socijalističku vlast
- Pad socijalizma, uzrokovan, pored ostalog, ekonomskom krizom i gubitkom legitimacije vlasti u području socijalne sigurnosti

HRVATSKA: RAT, TRANZICIJA I SOCIJALNA POLITIKA

- Ratna stradanja i nacionalni solidarizam; u pozadini rata odvija se pretvorba i privatizacija, odnosno preraspodjela nacionalnih dobara, koja će kasnije izazvati snažne socijalne tenzije
- Izvanredni socijalni programi u vrijeme rata; jačanje humanitarnog nevladinog sektora, najviše pod utjecajem inozemnih organizacija
- Dvostruki socijalni i ekonomski pritisak u prvim godinama nakon rata: unutrašnji - za ispravljanjem nepravdi privatizacije, vanjski - za neoliberalnim reformama (komodifikacija socijalnih prava)
- Veliki utjecaj međunarodnih financijskih institucija – Svjetske banke i MMF-a (*drivers of changes*)

HRVATSKA I EUROPSKA SOCIJALNA POVELJA

- Trend približavanja Hrvatske Europi, u prvom redu Europskoj uniji intenziviran od kraja 90-ih godina; ulazak u članstvo Vijeća Europe
- Europska socijalna povelja dugo vremena relativno nepoznata i zanemarena (prvi prijevodi, CERANEO, Revija za socijalnu politiku)
- Potpisivanje (1999.) i ratifikacija (2003.) prve Europske socijalne povelje
- Dokument Vijeća Europe: Pristup socijalnim pravima (rasprava o stanju socijalnih prava u Hrvatskoj – Opatija, 2003.)
- Potpisivanje Revidirane Europske socijalne povelje (2009.); predstoji njena ratifikacija
- Pet izvještaja o primjeni Europske socijalne povelje u Hrvatskoj; primjedbe kontrolnih tijela Vijeća Europe

HRVATSKA I EUROPA: ZNAČENJE EUROPSKE SOCIJALNE POVELJE

- Svijet pred velikim izazovima nastalim uslijed globalizacije, društvenih procesa, promjena vrijednosti te globalne ekonomske krize
- Novi socijalni rizici (starenje stanovništva, nezaposlenost, prekarni rad, nesigurna obitelj, siromaštvo, socijalna isključenost)
- S druge strane, iz ekonomije dolaze zahtjevi za smanjenjem socijalnih troškova, rezanjem socijalnih prava
- Međutim, socijalna prava treba shvatiti kao potporu, a ne kao trošak razvoja, osobito ako su ta prava usmjerena na aktivaciju i uključivanje
- Posebno je to važno za Hrvatsku, jer je u nas snažno prisutan upravo takav “ekonomski redukcionizam”
- Bitno je poduprijeti Europsku socijalnu povelju kao velikog promotora i jamca socijalno održivog razvoja
- Treba također prihvatiti mjere snaženja Europske socijalne povelje, jačanja njenih kontrolnih mehanizama te njenu promociju u široj javnosti

